

19.

Wychowywanie nowego pokolenia

I. PROSPEKT WARTOŚCI

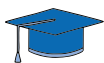
1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowo-moralny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Kształtowanie zaangażowania w proces wychowawczy

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Odpowiedzialność za własny rozwój osobowy

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Jakie wartości rozwijam w procesie samowychowania?
- Jakie są kryteria dojrzałości?
- Jakie wartości są promowane w kulturze mojego środowiska?
- Jakie są prawa człowieka?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Każda osoba ma prawo do wychowania.
- Osoba jest odpowiedzialna za swój rozwój¹.
- Osoba posiada swoją nienaruszalną godność².

Zasady

- Wychowawca i wychowanek szanują się wzajemnie.
- Poszukuję wzorców godnych naśladowania³.

¹ „Wszyscy ludzie, bez względu na rasę, pochodzenie społeczne i wiek, jako cieszące się godnością osoby, posiadają nienaruszalne prawo do wychowania odpowiadającego ich własnemu celowi, dostosowanego do wrodzonych zdolności, płci, ojczystych tradycji kulturowych, a jednocześnie otwartego na braterskie współżycie z innymi narodami, celem tworzenia prawdziwej jedności i pokoju na ziemi”. DWCH 1.

² „Właśnie poprzez refleksję nad własnym poznaniem człowiek objawia się samemu sobie jako jedyne jestestwo pośród świata, które widzi się «od wewnątrz», związane poznana prawdą – związane, a więc także «zobowiązane» do jej uznania, w razie potrzeby także aktami wolnego wyboru, aktami świadectwa na rzecz prawdy. Jest to uzdolnienie do przekraczania siebie w prawdzie. Poprzez refleksję nad własnym poznaniem człowiek odkrywa, że sposób jego bytowania w świecie jest nie tylko całkowicie różny od wszystkiego innego pośród świata, lecz że jest także wyróżniony, nadrzędny wobec wszystkiego innego w jego obrębie. Człowiek zauważa po prostu, że jest osobowym podmiotem, osobą. Staje oko w oko wobec swej godności!” Jan Paweł II, Przemówienie do przedstawicieli świata nauki, Lublin, 9.06.1987, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2006, s. 398.

³ „Młodość poszukuje wzorów i przykładów. Z pomocą przychodzi wam sam Jezus Chrystus, który poświęcił całe swoje życie dla dobra innych. Ku Niemu kierujcie wzrok. Niech będzie obecny w waszych myślach, podczas waszych zabaw i w waszych rozmowach. Z Nim winniście zawsze żyć w szczególnej przyjaźni. Pan Jezus chce wam pomagać. Chce być dla was podporą i umacniać w młodości walce o zdobywanie cnót, takich jak: wiara, miłość, uczciwość, szlachetność, czystość, wielkoduszność. Gdy będzie wam trudno, gdy będziecie w życiu przeżywać jakieś niepowodzenia czy zawody, niech myśl wasza biegnie ku Chrystusowi, który was miłuje, który jest waszym towarzyszem i który pomaga przetrwać każdą trudność. Wiedziecie, że nie jesteście samotni. Towarzyszy wam Ktoś, kto nigdy nie zawodzi. Chrystus rozumie najtajniejsze pragnienia waszego serca. On czeka na waszą miłość i na wasze świadectwo”. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie Mszy św., Łowicz, 14.06.1999, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny...*, dz. cyt., s. 1146.

- Poprzez ciągle wybieranie i praktykowanie wartości dążę do doskonałego rozwoju osobowego⁴.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Rodzice są pierwszymi i głównymi wychowawcami swoich dzieci⁵.
- Rodzice są świadkami wartości, które wyznają: miłości bliźniego, prawdy, wolności, sprawiedliwości.
- Rodzice wychowują dziecko do miłości⁶.

Zasady

- Dzieci wychowują poprzez osobisty przykład.
- W wychowaniu odnoszę się do wolności i osobistej godności dziecka.

⁴ „Wiele z tego, co będzie jutro, zależy od zaangażowania się dziś dzisiejszego pokolenia chrześcijan. Zależy nade wszystko od waszego zaangażowania, dziewczęta i chłopcy, na których wnet spocznie odpowiedzialność za decyzje, od których zależeć będą nie tylko wasze losy, ale także losy wielu innych ludzi. Waszym posłannictwem jest zabezpieczenie w jutrzejszym świecie obecności takich wartości, jak pełna wolność religijna, poszanowanie osobowego wymiaru rozwoju, ochrona prawa człowieka do życia poczynając od momentu poczęcia aż do naturalnej śmierci, troska o rozwój i umocnienie rodziny, dowartościowanie kulturowych odrębności dla wzajemnego ubogacania się wszystkich ludzi, ochrona równowagi naturalnego środowiska, które coraz bardziej bywa zagrożone”. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie Mszy św., Częstochowa, 15.08.1991, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny...*, dz. cyt., s. 810.

⁵ „Rodzina jest powołana również do wychowania swoich dzieci. Pierwszym miejscem, gdzie rozpoczyna się proces wychowawczy młodego człowieka, jest dom rodzinny. Każde dziecko ma naturalne i niezbywalne prawo do posiadania własnej rodziny: rodziców i rodzeństwa, wśród których rozpoznaje, że jest osobą potrzebującą uczucia miłości i że tym uczuciem może obdarzyć i innych, a zwłaszcza najbliższych. Zawsze niech będzie dla was przykładem Święta Rodzina z Nazaretu, w której wzrastał Chrystus przy Matce Maryi i przy opiece Józefie. Ponieważ rodzice dają życie swoim dzieciom, dlatego przysługuje im prawo do tego, by byli uznani za pierwszych i głównych ich wychowawców. Oni też mają obowiązek stworzenia takiej atmosfery rodzinnej, przepojonej miłością i szacunkiem dla Boga i ludzi, która by sprzyjała osobistemu i społecznemu wychowaniu dzieci”. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona w czasie Mszy św., Łowicz, 14.06.1999, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny...*, dz. cyt., s. 1143.

⁶ „Zadanie wychowania wypływa z najbardziej pierwotnego powołania małżonków do uczestnictwa w stwórczym dziele Boga: rodząc w miłości i dla miłości nową osobę, która sama w sobie jest powołana do wzrostu i rozwoju, rodzice tym samym podejmują zadanie umożliwienia jej życia w pełni ludzkiego”. FC 36.

- Wychowuję dziecko w miłości⁷.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Wychowanie ma charakter osobowy, jest relacją międzyosobową.
- Celem wychowania jest integralny rozwój człowieka.
- Natura ludzka jest dynamiczna, stale się rozwija i nieustannie się udoskonala.

Zasady

- Wychowanie dokonuje się na drodze spotkania, dialogu i zaangażowania osób.
- Pomagam uczniowi w poszukiwaniu tego, co jest prawdziwe i dobre⁸.
- Staram się poznawać i rozumieć wychowanka.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Wraz z uczniami systematycznie omawiam relacje międzyosobowe panujące w szkole, w klasie: uczeń-uczeń oraz uczeń-nauczyciel. Rozmawiamy o tym, co należy w nich zmienić, polepszyć, ustalamy zasady postępowania we wzajemnej współpracy.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

W relacjach międzyosobowych uczeń opiera się na wartościach, w których został wychowany. W rodzinie będącej wspólnotą miłości, poznaje on zasady

⁷ „Nie można zapominać, że poza tymi cechami, charakteryzującymi zadanie wychowawcze rodziców, najgłębszym i określającym je elementem jest miłość ojcowska i macierzyńska, która znajduje w dziele wychowawczym wypełnienie doskonałej służby życiu: miłość rodzicielska od początku staje się duszą, a przez to i normą, która inspiruje i nadaje kierunek całej konkretnej działalności wychowawczej, ubogacając ją tak cennymi owocami miłości, jak czułość, stałość, dobroć, usłużność, bezinteresowność i duch ofiary”. FC 36.

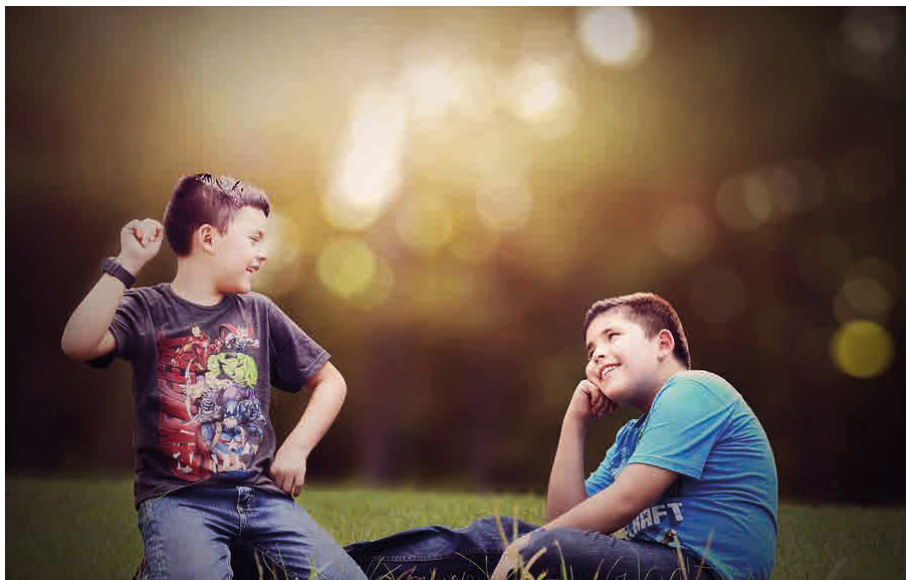
⁸ „Termin «wychowanie» wskazuje na czynności, które powodują nawiązywanie przez człowieka relacji z tym, co prawdziwe i dobre. To, co prawdziwe i dobre człowiek musi rozpoznać i uznać, gdyż tylko pod tym warunkiem takie relacje nawiąże. Gdy jeszcze nie rozpoznaje prawdy i dobra, i gdy jeszcze nie umie podejmować decyzji, nazwanej tu uznaniem za słuszne nawiązywanie relacji ze wskazanym przedmiotem, czyni to za niego wychowawca. Zresztą i wobec siebie człowiek jest wychowawcą, gdyż także siebie musi skłaniać do podjęcia relacji z tym, co prawdziwe i dobre”. M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, Oficyna Wydawnicza NAVO, Warszawa 1997, s. 15.

życia społecznego⁹. Poprzez wychowanie uczy się dialogu, słuchania racji drugiej osoby, obrony swojego stanowiska i szacunku dla autorytetu wychowawcy. Jest on również zaangażowany we własny rozwój osobowy. Młody człowiek wie, że został sam sobie „zadany”, że samowychowanie to potrzebny, konieczny i nieustający proces.

1.10. ZAGROŻENIA

Młoda osoba może przyjąć założenie, że wychowanie jest tylko systemem albo przepisami, które należy stosować. Przyjmuje on postawę bierności i braku zaangażowania we własny proces samowychowania. Może również wystąpić brak zaufania do autorytetu wychowawcy. Bez umiejętnego pokierowania przez wychowawcę młody człowiek może zagubić się w hierarchii wartości i w porządku moralnym.

⁹ „Rodzina jest pierwszą i podstawową szkołą uspołecznienia: w niej, jako we wspólnocie miłości, uczynienie z siebie daru jest prawem, nadającym kierunek i warunkującym wzrost. Dar z siebie, który ożywia wzajemną miłość małżonków, staje się wzorem i zasadą składania daru z siebie, co powinno dokonywać się we wzajemnych stosunkach braci i sióstr oraz różnych współżyjących w rodzinie pokoleń. Tak komunია, jak uczestnictwo codziennie przeżywane w domu, w chwilach radości i w trudnościach, jest najbardziej konkretną skuteczną pedagogią dla czynnego, odpowiedzialnego i owocnego włączenia się dzieci w życie społeczne o szerszym zasięgu”. FC 37.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Wychowanie przygotowuje człowieka do zadań, jakie powstają w wyniku rozwoju współczesnego świata. Jest przysposobieniem jednostki do życia. Celem wychowania jest, aby młody człowiek chciał i urzeczywistniał w swoim życiu wartości.

Bardzo istotną kwestią jest prawidłowe postawienie, wyznaczenie sobie celów wychowania oraz w zależności od nich, dobieranie odpowiednich środków.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Na początku powieści Wańkowicz opisuje narodziny, okres życia swoich córek i ich wychowywanie. Mama przedstawiana jest jako dobra, łagodna, pełna ciepła i serdeczności. Opowiadała bajki, uspokajała śpiewem. Ojciec wychowywał je tak, by umiały sobie radzić w dorosłym życiu.

Nim urodziła się Krysia, myślałam wiele o wychowaniu, czytałam książki pedagogiczne, sądziłam, że coś wiem... Ale porodziły się takie inne. Ani w ciebie, ani we mnie. Przecież Tili zawsze twierdzi, że jest podobna do Frani. Takie chłopskie dziecko, Kmiotek-Roztropek. Pamiętam, miała dwa latka, ledwo to mówić mogło. Widzę, że usiłuje zgnieść patykiem muchę chodzącą po szybie. „Czemu chcesz zabić muchę?” – „A po co tu łazi?” Raz po raz zaskakiwały mnie w tych moich teoriach. A Krysia – płomień na wietrze... Więc już tylko sobie powiedziałam: idź za dziećmi w ich rozwoju, a nie przed dziećmi; niczego nie wymagaj, wszystko porządkuj, tak jak ich zabawki po skończonej zabawie; nie miej swego ideału dziecka, do którego je będziesz podciągać; nie chcej ich mieć takimi, jak sobie wyimaginowałaś – patrz, co z gleby rośnie: nie obciążaj ich sprawami starszych; niech mają prawo do dzieciństwa.

M. Wańkowicz, *Ziele na kraterze*, wyd. Literatura, Łódź 2007, s. 132.

Rodzice są pierwszymi i głównymi wychowawcami swoich dzieci. Człowiek wchodzi w nową rolę z pewnymi założeniami i oczekiwaniami, a potem realia się zmieniają. Widać to na przykładzie przytoczonego fragmentu, gdzie mama zwraca uwagę na to, że przygotowywała się do roli matki, ale nie spo-

dziewała się wielu sytuacji, które pojawiły się w wychowaniu po narodzeniu córek. Najbardziej uniwersalną zasadą wychowania jest przekazanie miłości. Należy kochać i jednocześnie wychowywać, obserwując i dobierając do dziecka indywidualne metody.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Jan Paweł II, *Pomagajmy młodemu budować fundament pod ich przyszłe życie. Msza święta dla młodzieży, Łowicz, 14.06.1999*, w: tegoż, *Wyptnij na głębie! Ojciec Święty do młodych Polaków*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 2006, s. 212.

Rodzina jest powołana [...] do wychowania swoich dzieci. Pierwszym miejscem, gdzie rozpoczyna się proces wychowawczy młodego człowieka, jest dom rodzinny. Każde dziecko ma naturalne i niezbywalne prawo do posiadania własnej rodziny: rodziców i rodzeństwa, wśród których rozpoznaje, iż jest osobą potrzebującą uczucia miłości i że tym uczuciem może obdarzyć innych, a zwłaszcza najbliższych. Zawsze niech będzie dla was przykładem Święta Rodzina z Nazaretu, w której wzrastał Chrystus przy Matce Maryi i przy opiece Józefie. Ponieważ rodzice dają życie swoim dzieciom, dlatego przysługuje im prawo do tego, by byli uznani za pierwszych i głównych ich wychowawców. Oni też mają obowiązek stworzenia takiej atmosfery rodzinnej, przepełnionej miłością i szacunkiem dla Boga i ludzi, która by sprzyjała osobistemu i społecznemu wychowaniu dzieci.

Dziś skupimy się na rozważeniu istotnej cechy rodziny, jaką jest jej naturalne powołanie do wychowywania dzieci, aby stawały się coraz bardziej odpowiedzialne za siebie i za innych. Bardzo piękne są słowa apostoła Pawła, które usłyszeliśmy na początku: „Dzieci, bądźcie posłuszne rodzicom we wszystkim, bo to jest miłe w Panu. Ojcowie, nie rozdrażniajcie waszych dzieci, aby nie traciły ducha” (Kol 3,20-21). To mądra zasada: dziecko jest wychowywane do słuchania rodziców i do posłuszeństwa rodzicom, a oni nie powinni rozporządzać w ostry sposób, by nie zniechęcać dzieci. Dzieci muszą bowiem wzrastać nie zrażając się, stopniowo. Jeśli wy, rodzice, mówicie dzieciom: „Wejdźmy na te schodki”, bierzecie je za rękę i krok za krokiem pomagacie im na nie wejść, wszystko pójdzie dobrze. Lecz jeśli mówicie: „Wejdź na górę!” – „Ale ja nie mogę”. – „Wchodź!”, oznacza to, że rozdrażniacie dzieci, wymagacie od dzieci rzeczy, których nie potrafią robić. Dlatego relację między rodzicami i dziećmi musi cechować mądrość, bardzo wielka równowaga. Dzieci, bądźcie posłuszne rodzicom, to jest miłe Bogu. A wy, rodzice, nie rozdrażniajcie dzieci, wymagając od nich rzeczy, których robić nie potrafią. I tak trzeba postępować, aby dzieci dojrzewały do odpowiedzialności za siebie i za innych.

Franciszek, Audycja generalna, Watykan, 20.05.2015, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_20052015.html [dostęp: 15.10.2019].

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Przynosili Mu również dzieci, żeby ich dotknął; lecz uczniowie szorstko zabraniali im tego. A Jezus, widząc to, oburzył się i rzekł do nich: „Pozwólcie dzieciom przychodzić do Mnie, nie przeszkadzajcie im; do takich bowiem należy królestwo Boże. Zaprawdę, powiadam wam: Kto nie przyjmie królestwa Bożego jak dziecko, ten nie wejdzie do niego”. I biorąc je w objęcia, kładł na nie ręce i błogosławił je (Mk 10,13-16).

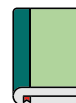
3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Rodzice powinni uważać swoje dzieci za dzieci Boże i szanować je jako osoby ludzkie. Wychowują oni swoje dzieci do wypełnienia prawa Bożego, ukazując samych siebie jako posłusznych woli Ojca niebieskiego (KKK 2222).

Por. KKK 2221;
2223-2229.

IV. LITERATURA PRZEDMIOTU

Balthasar H.U., von, *Wiarygodna jest tylko miłość*, wyd. WAM, Kraków 2002.

Dziewiecki M., *...Miłość pozostaje*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2001.

Dziewiecki M., *Psychologia porozumiewania się*, wyd. Jedność, Kielce 2000.

Franciszek, Audycja generalna, Watykan, 20.05.2015, [online:] https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/audiencje/ag_20052015.html [dostęp: 15.10.2019].

Gogacz M., *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, Oficyna Wydawnicza NAVO, Warszawa 1997.

Granat W., *Fenomen człowieka. U podstaw humanizmu chrześcijańskiego*, wyd. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2007.

Jan Paweł II, *Pomagajmy młodym budować fundament pod ich przyszłe życie*. Msza święta dla młodzieży, Łowicz, 14.06.1999, w: tegoż, *Wypląć na głębie! Ojciec Święty do młodych Polaków*, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 2006, s. 209-217.

- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Kowalczyk S., *Człowiek w poszukiwaniu wartości. Elementy aksjologii personalistycznej*, wyd. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006.
- Madre P., *Najpierw pokochaj siebie*, wyd. M, Kraków 1997.
- Nowak M., Ożog T., *Wychowanie chrześcijańskie a kultura*, wyd. Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2000.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Biblia Tysiąclecia, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.

FILM EDUKACYJNY

Wychowywanie nowego pokolenia

https://youtu.be/_-gU2XCaEo8